

MIREL MARIN STĂNESCU

Genocid în lagărele primului Canal Dunăre-Marea Neagră

Ideea construirii unui canal între Dunăre și Marea Neagră, destinat să scurteze și să dubleze calea naturală de navigație a Dunării, s-a afirmat încă din veacul trecut (1937).

Corpul ingineresc român a concretizat încă de atunci o serie de studii care s-au bucurat de atenție în epocă. Ultima inițiativă în această direcție s-a consemnat sub guvernarea mareșalului Ion Antonescu, care intenționase să construiască șenalul navigabil preconizat, cu sprijinul financiar al Germaniei. Firește, izbucnirea războiului a scos din program realizarea acestei lucrări temerare.

După 6 martie 1945, când regimul comunist de la noi s-a instalat cu sprijinul Armatei roșii, se pare că însuși Stalin i-a sugerat lui Gheorghiu-Dej să intre în această aventură. În celebra pagină despre Canal, din romanul „Cel mai iubit dintre pământeni” (volumul I pagina 210, ediția a III-a), aflăm că Gheorghiu-Dej se destăinuie autorului Marin Preda: *...„îndelung la o cafea” despre politica acelor ani, 1948-1952, despre „burghezia doborâtă care nu înțelege idealurile noastre... Să vezi: m-am hotărât atunci să mă duc la Stalin. Am început cu chestiunea economică... Țara nu are mijloace pentru realizarea primului nostru plan cincinal. N-avem bani... Numai un împrumut extern ne-ar putea ajuta. A doua chestiune e politică: Am luat noi puterea, am naționalizat industriile, am pus conduceri noi, am alungat miniștrii burghezi și pe Rege, dar burghezia cu toate cadrele ei politice și militare ne pândește, râde de noi, îi așteaptă pe americani. Ce să facem, cum să pro-*

Stănescu

cedăm, tovarășe Stalin? Uite Gheorghe, mi-a spus, ce-ți sugerez să faci voi (...) Bani să vă dau n-am nici eu. ...În chestiunea cadrelor burgheze care râd de voi... și mă duce în fața unei hărți a României. Luă în mână un băț, îl puse pe la Cernavoda și de acolo făcu un semn cu el până lângă Constanța. Pe aici, zice, faci un canal care să lege Dunărea de Marea Neagră și-i trimiți acolo să-l sape pe toți aceia care râd de voi și îi așteaptă pe americani... și mai fertilizezi și Dobrogea care mi s-a spus că duce lipsă de apă. O să-ți dau unele excavatoare și niște cadre de-ale noastre care au mai făcut canale”. Dincolo de justificarea propagandistică dată de scriitor, mai mult nu am putut afla.

Stalin începuse să-și elimine adversarii politici încă înainte de 7 aprilie 1930, data când s-a născut GULAGUL — „Direcția generală a lagărelor”. Numai în perioada 1934-1947 s-au folosit pe șantierele megalomane ale gulagului sovietic 10,4 milioane de deținuți. Deși numărul lor scădea dramatic datorită mortalității ridicate, totuși totalul lor se menținea constant prin înlocuirile permanente. În anul 1930, 250.000 de „inamici politici” au săpat și spart piatra pentru Canalul Marea Albă-Marea Baltică, lung de 240 km., 30.000 dintre ei dispărând, lăsând în urmă un canal inutilizabil. În anul 1939 a funcționat cel mai vast sistem concentraționar sovietic, canalul Baikal-Amur, la care au robit 560.000 de „inamici politici”.

Urmând îndemnul și exemplul lui Stalin, Gheorghiu-Dej și acoliții săi au trecut la transpunerea lor în viață. Cert este că sovieticii i-au încurajat pe comuniștii români să se lanseze în această aventură de mari proporții. Chiar și proiectele de construcție ale canalului, atât cel tehnic general cât și cel de execuție, s-au întocmit sub îndrumarea directă a „specialiștilor” sovietici, dintre care amintim pe „savantul geolog de valoare mondială” N. N. Muslov. Aparenta generozitate a sovieticilor avea o rațiune practică, imediată: aceea de a jefui suplimentar România determinând autoritățile române să achiziționeze la prețuri uriașe utilaje vechi și obosite în propriile lor lucrări similare pe Canalul Volga-Don, pe rețeaua de canale dintre Marea Albă și Marea

Bibliografie:

- Cartea Albă a Securității, Canalul Dunăre-Marea Neagră
- România Liberă, Aldine
- Denis Deletant, *Teroarea comunistă în România*
- A. Rădulescu, I. Bitoleanu, *Istoria Dobrogei*
- Doina Jela, *Drumul Damascului*
- Remus Radina, *Testamentul din morgă*
- Sabin Ivan, *Anchetat, anchetator*
- D. Bacu, *Pitești*
- Gh. Andreica, *Lumini ce nu se sting*
- A. Salca, *Canalul*
- I. M. Pacepa, *Moștenirea Kremlinului*
- Doina Jela, *Cazul Nichita Dumitru*
- M. Cojoc, *Istoria Dobrogei secolul XX*
- Canalul Dunăre-Marea Neagră*

Caspică. Descompletate și lipsite de piese de schimb, acele utilaje s-au dovedit a fi simple grămezi de fier vechi, fiind plătite de partea română cu mărfuri care de obicei s-ar fi achiziționat cu valută forte și aur.

Planurile de construcție au fost concepute în luna mai 1949 de o comisie specială româno-sovietică și au fost aprobate de Consiliul de Miniștri la 22 iulie, prin rezoluția 613. Canalul avea în proiect o lungime de 67 km și a fost planificat a se construi în 5 ani, costul întregii lucrări fiind estimat la 140 miliarde de lei, sumă exorbitantă pentru puterea economică a României. Scopul oficial al canalului, potrivit Decretului 75 din 22 martie 1950 al Marii Adunări Naționale, era de „a realiza cea mai ieftină și mai directă cale de transport, pe apă, de la Dunăre la Marea Neagră, mai scurtă cu 260 km, și să îmbunătățească irigarea provinciei Dobrogea”. Al doilea scop, cel neoficial, era nimicirea fizică a oponentilor politici sau pur și simplu a unor oameni a căror apartenență socială era clasificată de partidul comunist în rândul „dușmanilor de clasă”. Astfel, alături de forța de muncă „liberă” și retribuită, mobilizată pe șantiere, au fost aduși militari în termen și deținuți de drept comun. Pentru acoperirea necesarului de forță de muncă, Securitatea a operat arestări rapide în rândul așa-numiților chiaburi, în rândul proprietarilor expropriați, foștilor ofițeri deblocați și polițiști, foștilor funcționari ai aparatului de stat, clericilor Bisericilor greco și romano-catolică, țăranilor care se opuseseră colectivizării agriculturii prin Reforma agrară din 2 martie 1949, precum și în rândul membrilor activi ai fostelor partide democratice. Toți aceștia nu fuseseră judecați sau condamnați. S-a folosit eufemismul „condamnat administrativ” care masca ilegalitatea situației. *Dacă era nevoie de 5.000 de oameni la canal, tovarășul Hossu, directorul general, îi telefona tovarășului Teohari Georgescu, și apoi intra în funcțiune mecanismul colonelului Dulgheru, de la Direcția de cercetări penale a Securității, care stabilea câți oameni trebuie adunați din fiecare județ.*

Folosirea militarilor în termen la construirea canalului constituia altă dimensiune a muncii silnice. În reali-

tate, soldații români, în special cei cu „origine nesănătoasă”, au fost folosiți ca salahori în marile proiecte de construcții, în toată perioada comunistă.

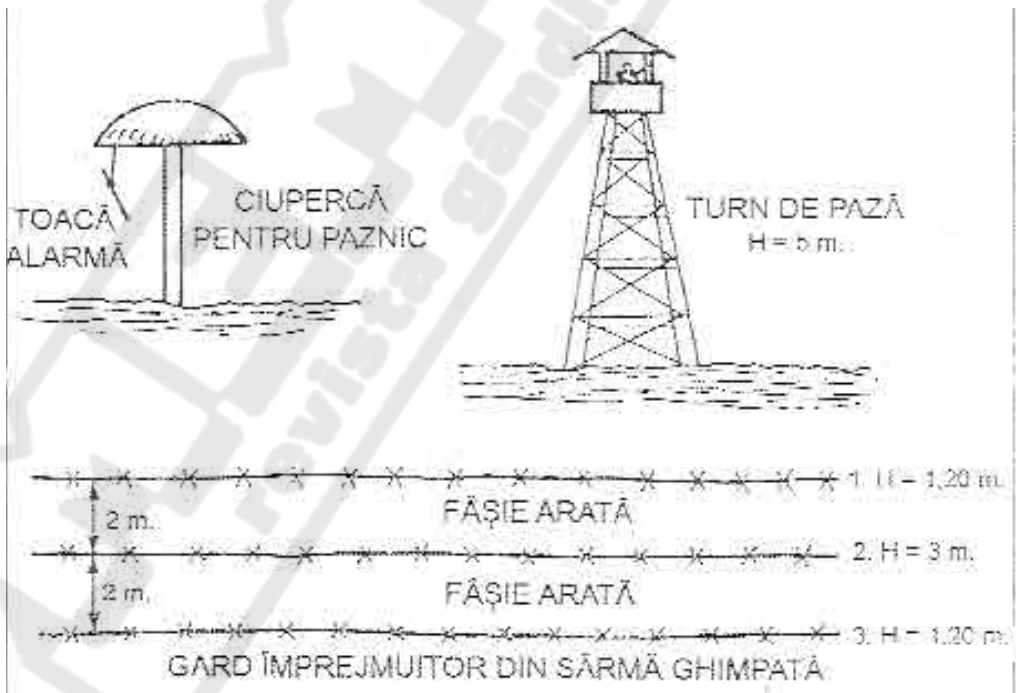
Deținuții politici au fost implicați masiv și preponderent încă de la începutul lucrărilor canalului. Agonia lor a coincis cu agonia marelui proiect comunist. În fapt, victimele canalului au fost victimele regimului comunist confruntat cu primul lui faliment major. Cauzele reale ale eșecului întreprinderii canalului nu au fost făcute publice niciodată. În primul rând nu s-au examinat corect posibilitățile financiare și tehnice ale țării înainte de a se începe lucrarea. Când planurile au fost finalizate și au revenit șantierelor, s-a constatat că proiectul de execuție, în raport cu proiectul tehnic general, amplifica cu aproape 50% volumul total al lucrărilor și costurilor. Totodată s-a remarcat că studiile geologilor sovietici, realizate pe traseul canalului, erau aproximative sau eronate, iar utilajul importat din Uniunea Sovietică nu funcționa. În aceste condiții, Gheorghiu-Dej și conducerea comunistă, folosind Securitatea, au transferat toate vinovățiile în sarcina unor ingineri, tehnicieni și simpli muncitori de pe șantierele canalului, încercând astfel să justifice eșecul care era previzibil. Traseul preconizatului canal a fost organizat în 18 șantiere, între care: Columbia (o suburbie mizeră a Cernavodei, căreia i se spunea așa în derâdere), Saligny, Medgidia, Poarta Albă, Nouă Culme, Galeșul, Peninsula (Valea Neagră), Capul Midia, Constanța și alte 9 puncte de lucru. În aprilie 1953, Procuratura Constanța relevă că în coloniile Cernavodă, Castelu, Galeșu, Peninsula, Capul Midia „*marea majoritate a deținuților este formată din deținuți pentru infracțiuni politice*”. Ei au reprezentat cam jumătate din constructorii canalului, numărul lor oscilând între 5.000 în 1950 și 22.000 în toamna anului 1952.

Încă de la început Securitatea este chemată să se infiltreze rapid în șantierele canalului care se organizează.

La 1 septembrie 1949, Nicolae Doicaru, pe atunci maior, șeful Direcției de Securitate Constanța,

raportează către Direcția Generală a Securității Poporului București că „am procedat la pătrunderea operativă prin recrutarea de informatori în cele 18 șantiere de pe traseul canalului și propun suplimentarea numărului acestora, deoarece sunt elemente necunoscute, străine de interesele clasei muncitoare.”

La data de 2 septembrie 1949, Direcția Generală a Securității Constanța înaintează o adresă către Biroul de Securitate Medgidia: „Întrucât lucrările canalului Dunăre-Marea Neagră constituie un obiectiv de importanță primordială pentru organele noastre, dispuneți: Pătrunderea foarte adâncă, în cel mai scurt timp, în rândurile personalului tehnic și administrativ din șantierele ce-și desfășoară activitatea pe raza dvs., pentru ca astfel să putem cunoaște în orice moment situația reală de pe acest șantier. Acțiunile informative vor fi urmărite cu toată atenția, pentru depistarea dușmanului de clasă și, în mod special, a sabotajului. Pentru ducerea la bun sfârșit a sarcinilor noastre, procedați la recrutarea de noi informatori din pozițiile cheie de pe fiecare șantier. Totodată, ni se va înainta strict

confidențial o situație numerică a personalului tehnic și administrativ de pe fiecare șantier, precum și numărul informatorilor.”

Semnat: Maior de Securitate N. Doicaru.

La data de 23 septembrie 1949, locotenentul de Securitate Gheorghe Mihăilă se adresează cu referat maiorului Doicaru:

„Tovarășe maior, la ordinul dvs., pus în rezoluție pe raportul Biroului de Securitate Cernavoda și de comun acord cu tov. lt. Manolache, propunem ca numiții Dumitru Ion și Grigorescu Nicolae să fie recrutați ca informatori, prin șantaj, în problemele Secției a II-a”.

Desigur, fără spioni, informatori și oportuniști, șantierele și lagărele de muncă ale canalului ar fi devenit imposibil de supravegheat și condus.

Tot în luna septembrie 1949 a apărut un ziar special numit „Canalul Dunăre-Marea Neagră”, organ al comitetului de partid condus de un anume Atzer (Ață), plecat ulterior în Israel.

În primul număr din 3 septembrie este reprodus un discurs al Anei Pauker, rostit în ajunul zilei de 23 august, în care ea spunea **„canalul îl vom construi noi, fără burghezie și împotriva ei”**. Acest slogan a fost scris pe o lozincă mare și pus în fața cantinei de la șantierul Cernavoda. Un alt articol din același ziar stabilea sarcinile „agitatorului”, care *„trebuie să citească cu voce tare ziarul de partid „Scânteia”, seara în dormitor, să conducă lucrătorii în grup, să conceapă sloganuri potrivite pentru a-i mobiliza pe muncitori și, cea mai importantă sarcină, să demaște sabotorii”*. În luna iulie 1949 se organizează la Poarta Albă primul șantier al canalului, cu angajați civili, militari în termen și deținuți de drept comun. La scurt timp sunt aduși cu ducele și câteva sute de deținuți politici de prin închisorile din țară. Aceste categorii de lucrători aveau barăci și sectoare de lucru separate. Primul director al șantierului Poarta Albă a fost Timofte Gheorghe, iar comandantul lagărului de deținuți sau „efective MAI”, cum li se spunea eufemistic, era colonelul Augustin Albon, brigadier șef fiind Marin Stănciugel, un țigan sadic, criminal de drept comun care își omorâse nevasta. (De

altfel, majoritatea brigăzilor de deținuți politici de pe canal aveau brigadieri deținuți de drept comun, mulți dintre ei condamnați pentru crime.) Încă de la sosire, această brută, Stănciugel, lovea deținuții, deja ruinați fizic, cu un ciomag, supunându-i la instrucții chinuitoare: alergări, culcări, salturi, „am să bag disciplina în voi”, răcnea el. Sunt scrieri și mărturii care confirmă că acest țigan criminal, într-o noapte, a aruncat în cuptorul de cărămidă un deținut; se numea Dragoș Rambela, un aviator bucureștean, fiu de general, condamnat ca frontierist, avea în jur de 30 de ani. Acesta se certase cu Stănciugel, spunându-i țigan. S-a făcut o anchetă formală și cazul a fost mușamalizat. S-a spus că a evadat. Tot la Poarta Albă, un alt brigadier, Dorneanu, fost ofițer, deși deținut politic, era omul de încredere al ofițerului politic. Acesta îi ținea pe deținuți până noaptea târziu, după ce veneau extenuați după 10 ore de muncă (la săpat și cărat pământul cu roaba sau spart bolovanii cu barosul), ca să învețe „cântece de reabilitare”, pe care apoi trebuiau să le cânte încolonați, la ducerea și la întoarcerea de la muncă. Iată stupizenia unei strofe: „*La canal să ștergem pata/ Negrelor greșeli trecute/ Drum să facem cu lopata/ Și elanuri renăscute.*”

La indicația conducerii politice s-a făcut și o brigadă artistică, formată din deținuți care improvizau și interpretau parodii ca aceasta: „*A venit și rândul meu/ Să te joc acum și eu/ Hopa, hop într-un picior/ Domnule exploatare.*” Desigur spectacolele erau cenzurate și se voiau „educative”. De fapt „reeducarea” deținuților politici a fost începută la Pitești, la 6 decembrie 1949, de către studentul Țurcanu și banda sa, după cele mai oribile metode de tortură, fizice și psihice. Spălarea științifică a creierului s-a extins și la alte închisori, în special Gherla și Canal.

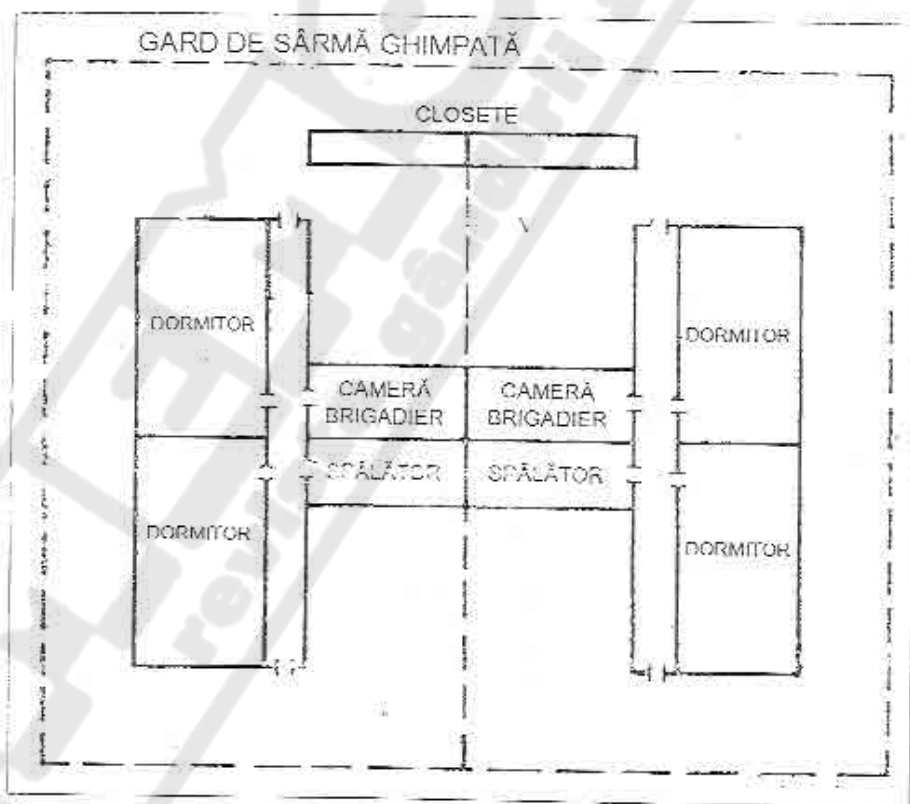
La Peninsula, colonia cu cel mai dur regim, cu cele mai complexe lucrări și cu cele mai multe puncte de lucru, au fost înființate, prin luna mai 1950, cunoscutele brigăzi 13 și 14, cu studenți reeducați aduși de la Pitești, conduse de temuții Bogdănescu și Enăchescu. Aici, ei răspundeau în principal de îndeplinirea normei

de muncă zilnice, forțându-i pe deținuți atât de aprig încât mulți au murit de epuizare. De asemenea, în aceste două brigăzi erau transferați, la indicația ofițerului politic Chirion și a comandantului Georgescu, deținuții „periculoși și recalcitranți”. Aici victimele trebuiau să declare ce nu au spus la Securitate. Ce legături au cu angajații civili din șantier? Ce discută deținuții între ei? Nemulțumiți de felul cum își fac „demascarea”, echipa de bătauși condusă de Bogdănescu îi tortura noaptea în acompaniament de acordeon, pentru a le acoperi țipetele. Celălalt student reeducat la Pitești, Enăchescu, adus la Peninsula ca șef al brigăzii 14, găsea o plăcere deosebită să-și chinuiască unchiul, pe Marin Pițigoi, deținut și el, fost membru P.N.Ț., cunoscut avocat piteștean. Este de notorietate cazul renumitului medic chirurg, Ion Simionescu care, nemaiputând suporta chinurile, s-a aruncat în zona interzisă a lagărului de la Peninsula, fiind împușcat de santinela din post. S-a întâmplat în ziua de 12 iunie 1951.

Iată un alt exemplu care demonstrează până unde s-a putut ajunge: mutat de la Poarta Albă la Peninsula tânărul ofițer Dorneanu, amintit la început, trecut printr-o altă școală de reeducare decât cea de la Pitești, acum ajuns brigadier la canal, la primul vorbitor avut și-a primit mama cu următoarea frază *„Pleacă de aici, curvo, din cauza educației care mi-ai dat acasă, am ajuns la canal. Nu vreau să te mai revăd. Eu nu am mamă.”* Făcând părinții vinovați de defectele copiilor, comuniștii ateii urmăreau crearea unui complex de culpabilitate familială în care deținutul era doar victima educației primite în familie.

Așa cum am văzut, odată ajunși la canal, deținuții politici erau supuși procesului de „reeducare prin muncă” și nu numai. De pildă, la Galeșul, comandantul lagărului, locotenentul major Petrică, le ținea deținuților, încă de la sosire, următoarea cuvântare: *„Ați fost aduși aici ca să munciți. De felul cum veți munci vă veți recăpăta libertatea. Să nu uitați că voi sunteți tot ce are societatea mai rău, pleava societății, scursurile, lepădăturile lumii sunteți voi. Veți munci la descărcări. Veți fi repartizați câte 4 oameni la un vagon. Vagonul va*

fi descărcat în 36 de minute. Cine întârzie, va fi aspru pedepsit. Nu ne pasă dacă unii dintre voi vor muri. Dacă într-o zi veți muri 500, încheiem un scurt proces verbal și terminăm cu voi.” Dintre aceste „scursuri ale societății” cel puțin 50% erau intelectuali, doctori, profesori, foști ofițeri, preoți, avocați. Și la Galeșul se muncea în condiții foarte grele. Nu aveau niciun fel de echipament pentru astfel de munci. Lucrau cu hainele în care au fost ridicați. Foarte mulți oameni erau acolo în sandale și în haine de vară. Deși luna octombrie a anului 1952 foarte rece și ploioasă, oamenii de pe șantier erau acoperiți pe cap cu batiste în loc de căciuli, iar în picioare aveau sandale sau pantofi de vară, înfășurați în cârpe ca să nu le iasă din picioare. Administrația canalului, văzând că la Galeșul nu se pot face normele, a dispus transferarea deținuților în

lagărul Peninsula. Astfel, în ziua de 16 noiembrie 1952, la orele 14, deținuții de la Coasta Galeșul, în număr de 3 000, au format un convoi lung de un kilometru și au pornit spre Peninsula. Era un convoi de fantome, nu de oameni. Distanța dintre Galeșul și Peninsula era de numai 5 km. Au parcurs-o în trei ore. Abia își târau picioarele. Seara pe înnoptat au ajuns în lagărul de la Peninsula. Aici comandant era evreul Lazăr. În toate coloniile de muncă de pe canal se practica pe scară largă bătaia. În urma acestui tratament, la 23 aprilie 1952, deținuții politici de la Poarta Albă au organizat o manifestație în timpul căreia s-a strigat: „Trăiască Maniu și Guvernul Anglo-American”, demonstrații fiind grav bătute de brigadierii deținuți și încarcerati pe termen lung. Utilizarea la munci grele a deținuților bolnavi, rațiile de hrană neîndestulătoare, au făcut ca moartea să vină pur și simplu. Ca urmare, în multe dintre lagărele Canalului Dunăre-Marea Neagră s-a înregistrat în anul 1952 o medie a mortalității de 30-40 de deținuți pe lună, iar între aceștia, unii își găseau sfârșitul în chinuri care, dacă nu ar fi consemnate chiar în documente ale Securității, ar fi greu de imaginat. *Astfel, după 15 zile de carceră, deținutul Răpciug Ion, de la lagărul Cernavodă, a fost dus la infirmerie cu ambele picioare cangrenate, pentru că fusese legat cu lanțuri peste cizmele de cauciuc ce le avea în picioare. Când a fost adus la infirmerie și i s-au tras cizmele, i s-a dezlipit și talpa picioarelor, care putrezise. Medicul coloniei i-a făcut trimitere la spital, dar comandantul, locotenent major Cormoș Florian, nu a aprobat. Deținutul, un tânăr de 23 de ani, a murit în chinuri cumplite, după câteva zile, la infirmeria lagărului, în februarie 1953.*

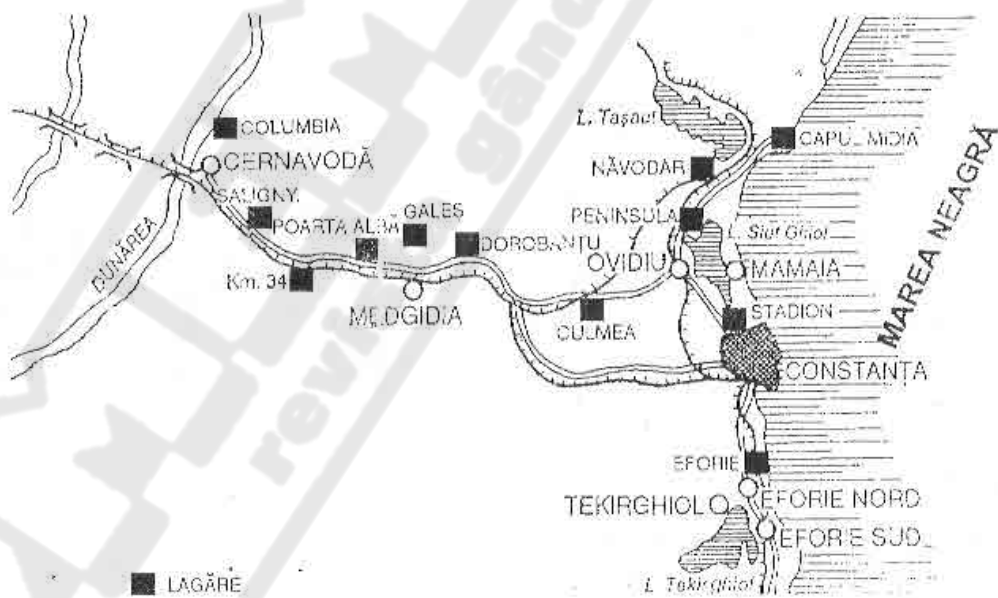
Un proces verbal din arhivele fostei Securități consemna depoziția unui alt deținut maltratat în lagărul de muncă de la Cernavodă. *În luna decembrie 1952, fiind bolnav, am primit de la medic un bilet de scutire. Gardianul Moroșan care făcea de serviciu n-a vrut să recunoască biletul și m-a luat la bătaie până m-a umplut de sânge, apoi m-a dus la comandantul Cormoș Florian, care m-a bătut în poartă până am leșinat.*

Când mi-am revenit, m-a obligat să ies la muncă, timp de 36 de ore, fără mâncare și fără odihnă. Protestând, gardianul Moroșan a dat ordin la 3 deținuți să fie urcați în basculantă și aruncați în Dunăre. De frică, am fugit între deținuți și am țipat cât am putut. După aceasta, Moroșan m-a bătut cu o lopată, m-a legat cu lanțuri și m-a dus din nou la comandant. Acesta m-a pedepsit cu trei luni de carceră. După 42 de zile, am fost scos și dus, cu targa, la infirmerie. Comandantul m-a văzut acolo și mi-a spus: „Ai să te întorci în carceră și ai să stai acolo până mori. Voi trebuie să pieriți, nu să trăiți.” Procurându-mi o lamă, mi-am tăiat venele de la mâna stângă. Pentru asta, lt. Cormoș Florian m-a dat pe mâna prim-brigadierului Cârțu Nicolae; acesta m-a bătut cu picioarele în testicule și în gură, nenorocindu-mă pe viață și desfigurându-mă. Am fost băgat din nou la carceră, dar am fost salvat de ofițeri superiori veniți în inspecție. În lagărul Cernavoda au mai fost găsiți alți 6 deținuți morți, care continuau să fie ținuți în carcerile lagărului pentru că, după cum declara comandantul acestuia, nu și-au încheiat pedeapsa. Prim-brigadierul Cârțu Nicolae, deținut de drept comun, un criminal plin de sadism, a mers până acolo, încât, pentru a tortura deținuții, a instalat o priză electrică în grajdul lagărului, unde electrocuta pe acei deținuți pe care considera că nu-i bătuse destul. Un caz este cel al deținutului Schwartz Iosif care, în ianuarie 1953, după ce a fost bătut cu ciomagul, a fost dus în grajd și electrocutat. După două zile acesta a decedat.

La Capul Midia, cel mai sinistru lagăr de muncă și exterminare de pe canal, bolnavii cu răni grave, slăbiți în ultimul hal, aproape schelete, erau trimiși în cârje la lucru. Au fost cazuri când deținuții inapți au fost aduși de pe șantier morți sau în agonie. Bolnavii cu scutiri medicale erau bătuti cu ciomagul de comandantul Borcea Liviu și ofițerul politic Lupu, scoși și trimiși la muncă. *Declarația medicului deținut Radu Liviu, dată în fața Procuraturii Militare, în decembrie 1955: În octombrie 1952, lt. major Borcea Liviu, comandantul lagărului Midia, aflând că deținutul Ignat se afla bolnav în baracă, mi-a dat ordin să-l aduc în fața sa. Acesta nu*

putea merge, având o fractură a coloanei vertebrale. A fost adus de alți doi deținuți, călare pe o bătă. M-a întrebat ce boală are și de ce nu vrea să meargă? După ce i-am spus că are coloana fracturată și membrele inferioare anesteziate, lt. major Borcea Liviu m-a insultat, apoi i-a ordonat deținutului să meargă. Bolnavul încercând să facă un pas, s-a prăbușit. Văzând aceasta Borcea Liviu s-a năpustit asupra deținutului și l-a călcat cu cizmele, lovindu-l și lăsându-l în nesimțire, după care a dat ordin să fie băgat la carceră... Pe mine m-a raportat apoi colonelului Albon, directorul centrului de coordonare Constanța și lui Budu Alexandru, medicul șef M.A.I., că îi învâț pe deținuți să nu muncească și să spună că sunt bolnavi. Colonelul Albon mi s-a adresat spunându-mi bandit și că îmi va da o prelungire de pedeapsă ca să-mi putrezească oasele în fundul canalului.

Despre atrocitățile de la Capul Midia, iată cutremurătoarea mărturie a colegului meu, domnul Gheorghe Andreica, supraviețuitor al canalului: La capul Midia în interiorul lagărului a existat un țarc spe-

cial înconjurat cu trei garduri de sârmă ghimpată, în interiorul căruia erau patru barăci. Jur împrejurul acestui țarc mai erau vreo 15 barăci care constituiau lagărul propriu-zis. Acest lagăr în lagăr l-am numit noi „țarcul morții”. Cei aduși aici erau destinați morții rapide prin înfometare. Erau foști ofițeri superiori care au luptat pe frontul de răsărit, foști demnitari, unii legionari. În general oameni demni și educați. Dimineața se dădea cafea din orz prăjit, fără pâine. La prânz și seara, un fel de lături din varză împutită sau gogonele stricate și din când în când o porție de turtoi din mălai alterat. Trupurile celor din „țarc” arătau ca niște schelete ambulante. Cu greu mai puteai recunoaște pe cineva dintre ei. În „țarcul morții” pământul era gol, ca pârjolit. Oamenii mâncaseră toată iarba, orice buruiănă, chiar și rădăcinile. Orice vietate care traversa acest spațiu era prinsă și mâncată: insecte, râme, șoareci, șobolani, șerpi. Odată, vârtejul stârnit de o furtună mare a ridicat apa dintr-o baltă, cu broaște cu tot, și a aruncat-o în incinta lagărului. Ca lupii au sărit oamenii, înnebuniți de foame, prinzând și înghițind de vii acele broaște. Într-o zi a dispărut cățelușa comandantului călău Borcea Liviu. O botezase „Midia” după numele lagărului Midia. A dat ordin gardienilor să o caute peste tot. Negăsind-o, a ordonat o percheziție în „țarcul morții”. Aici s-au găsit oase de pisici și labele nefericitului animal dispărut. Nebunia înfometării a mers atât de departe încât trupurile celor care mureau după numărătoarea de seară erau ciopârțite de unii și carnea mâncată așa crudă. Observând aceasta, Administrația a pus plantoane care să păzească trupurile morților până erau scoase din barăci. Erau zilnic scoși câte doi morți cu targa improvizată și duși în cimitir, iar cei care mureau noaptea erau aruncați în málul lacului.

În ziarul „România Liberă” din 8. 03. 1993 a apărut această notă (cu titlul „CAPUL MIDIA/ Sub plăcile de beton, groapa comună”): *Un fost gardian care dorește să-și păstreze anonimatul ne-a destăinuit că, sub plăcile de beton turnat, la Capul Midia, înspre mare, sunt îngropați zeci și zeci de oameni — foști deținuți politici.*

Este prea bătrân pentru a mai păstra această taină. „Vă rog să nu-i lăsați acolo. Să fie îngropați creștinește. Am fost martorul acestor crime, nu mai pot suporta.” Cine mai poate da relații despre crimele de la Capul Midia?

La Poarta Albă se obișnuia puțin diferit: ziua era trimis un excavator ca să sape șanțul, iar noaptea erau basculați acolo cei care mureau în ultimele 24 de ore. *Dacă cineva va dori vreodată să facă săpături în cimitirul de la „Trei pruni”, va da peste astfel de gropi comune.* Întrezărind eșecul faraonicei lucrări, Gheorghiu-Dej a căutat țapi ispășitori. Au fost înscenate două procese, în vara și toamna anului 1952. În primul au fost arestați, dintre angajații civili, 8 ingineri, cu funcții de conducere, și 2 muncitori, învinuiți de sabotaj. Sub îndrumarea consilierilor sovietici, au fost anchetați continuu 5 zile. Numai anchetatorii se schimbau în ture. „Mărturisirile” au fost obținute prin tortură fizică și psihică.

În luna iulie 1952, colonelul Mișu Dulgheru, șeful Direcției de cercetări penale a Securității, a fost convocat la o ședință la Ministerul de Interne. Principalele persoane prezente au fost: ministrul de Interne Alexandru Drăghici, Iosif Chișinevschi, membru în biroul politic, generalii de Securitate Gheorghe Pintilie (Pantiușa-Bodnarenco), Alexandru Nicolschi și Vladimir Mozuru, consilierii sovietici Aleksandr Sahorovschi, Țiganov și Maximov. Chișinevschi i-a ordonat colonelului Dulgheru (Dulbergher) să organizeze un proces public al sabotajului de la canal, spunând că „tov. Gheorghiu-Dej dorește ca acest proces să se încheie în cel mai scurt timp”.

Judecător a fost numit generalul Petrescu Alexandru, figură sinistră a dreptului românesc. A fost Director general al Penitenciarelor în vremea lui Antonescu. Legionarii îl cunosc bine încă de atunci pe acest magistrat militar care avea la activul său sentințe care totalizau mii de ani de închisoare și nenumărate condamnări la moarte. Caracter duplicitar, era în legătură, pe ascuns, și cu comuniștii, facilitând lui Burah Tescovici (alias Teohari Georgescu), intrarea ajutoarelor comuniste în închisoarea Lugoj. Tot el a prezidat procesul lui Iuliu Maniu. De asemenea, în 1954, va judeca echipa studentului Țurcanu, șeful faimoșilor experimenterii de la Pitești.

La Poarta Albă, procesul „sabotajului” a început la 24 august 1952. Peste 2 000 de oameni au fost aduși în sala clubului muncitoresc și pe aleile dintre barăci. Sala era atent supravegheată de securiști și nimeni nu a intrat neverificat. S-au instalat megafoane. Procesul s-a înregistrat și transmis la Moscova, după unele opinii. Acuzații au fost aduși cu ochelari de tablă în sala de judecată. Rechizitoriul procurorului a durat peste o oră: *...„Canalul pe care partidul îl apără de dușmani... a scos masca de pe fața hidoasă a criminalilor din boxă... Aceste lepădături ale societății, sprijiniți de englezi și americani, cavaleri ai crimei și pistolului”...* Au fost acuzați că: 1) au sabotat propășirea economiei naționale; 2) au difuzat în scopuri dușmănoase zvonuri calom-

nioase. Au fost aduși în proces 31 de martori ai acușării și niciunul al apărării. Unii „martori” au cerut instanței să *facă parte din plutonul de execuție, dacă sabotorii, după cum merită, vor fi condamnați la moarte*, în timp ce din sală se striga: „Moarte saboturilor”. După ce acușaiii și-au exprimat în fața instanței „*regretul pentru crimele comise*”, sentința a fost pronunțată imediat: 5 au fost condamnați la moarte, iar 5, între 20 de ani și muncă silnică pe viață. Ziarul Scânteia relatează că *după pronunțarea sentinței cei peste 2000 oameni ai muncii care „fremătau de ură”, au organizat un miting aplaudând furtunos sentința dreaptă, scandând „vom munci și vom lupta, pe dușmani vom demasca”*.

S-a făcut apel și două dintre pedepsele la moarte au fost comutate în MSV, celelalte trei fiind menținute. În noaptea de 14 octombrie 1952, ing. Vasilescu Nicolae zis Colorado, șef de divizie sector tehnic, ing. Rozei-Rozenberg Aurel, șef sector planificare, și mecanicul de locomotivă Nichita Dumitru au fost executați, într-un loc neștiut. *(Cu Nichita Dumitru am fost vecin. Aveam aproape 12 ani și îmi amintesc foarte bine acele zile din vara anului 1952, când a fost ridicat de Securitate și apoi, când soția și fiica sa de 4 ani au fost evacuate cu forța din casă. Nu-mi închipuiam atunci că și eu, peste numai 5 ani, voi fi arestat de aceeași Securitate)*. Zadarnic soția și fiica sa, ing. Mariana R., au încercat prin demersuri la toate autoritățile, și înainte și după 1989, să afle locul unde este îngropat soțul și tatăl lor, toate strădaniile au rămas fără niciun rezultat.

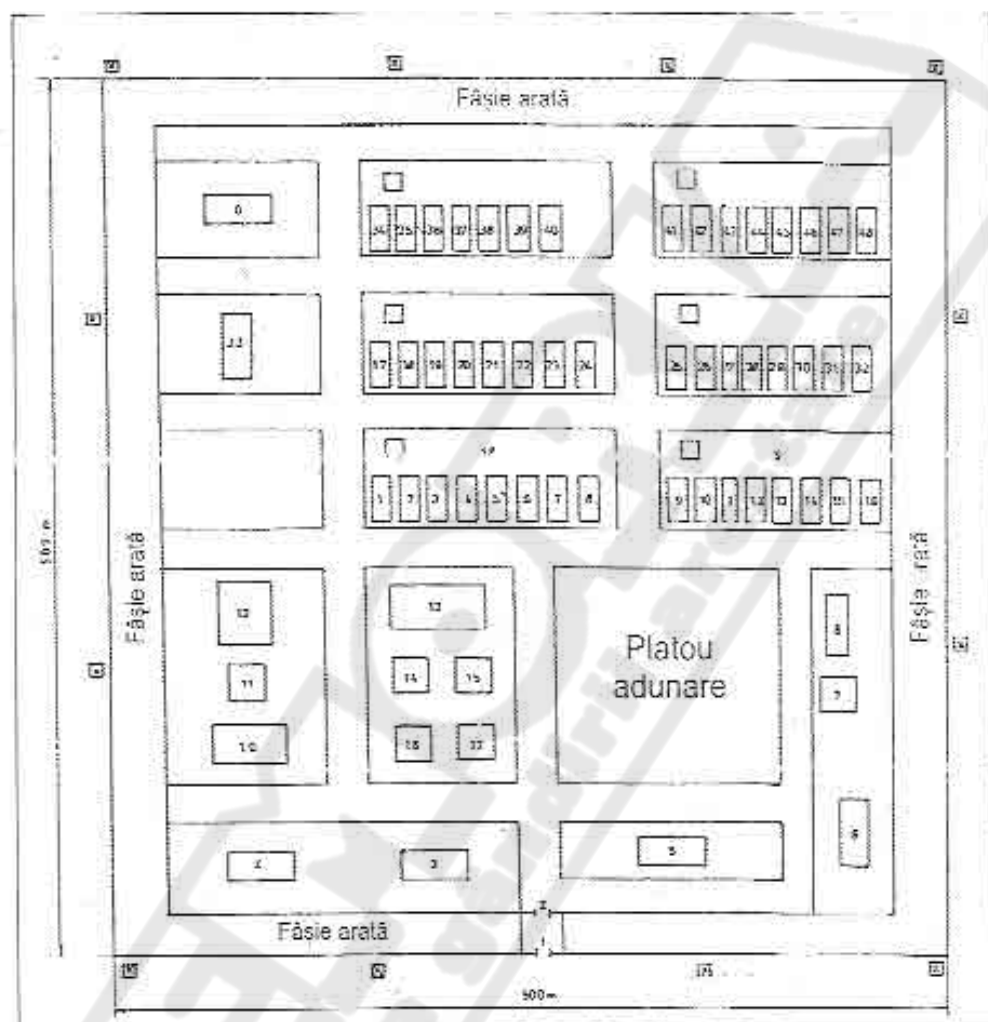
Deoarece asasinarea doctorului Ion Simionescu și atrocitățile de pe canal erau cunoscute în Occident, posturile de radio „Europa Liberă”, „Vocea Americii”, „BBC” vorbeau despre regimul inuman și teroarea din lagărele canalului, Procuratura Generală a primit ordin, în anul 1953, să investigheze mai multe crime.

Rapoartele Procuraturii, în urma unor controale făcute în lagărele de muncă, relevă scene de o violență excesivă, care s-au petrecut în lagăre și care au avut darul să impresioneze și au influențat probabil și hotărârea internă a partidului de închidere a canalului, la 18 iulie 1953. Rapoartele făcute, în împrejurările anchetelor din 1953, de către **medicii deținuți**, sunt relevante pentru ravagiile pe care extenuarea, frigul și foamea le provocau, decimându-i pe deținuți în special în lunile de iarnă. *Nu s-a ținut seama, de către conducerea coloniei, de scutirile medicale și de bolnavi, chiar distrofici grav. Au fost scoși pe șantierele de lucru bolnavii și inapții, fiind aduși seara pe brațe, iar alții înghețați complet sau morți. Toți deținuții politici care înghețau pe șantierele de lucru nu aveau calorile necesare pentru a putea munci și a se apăra contra frigului, erau ușor îmbrăcați, fără cămăși și unii chiar cu picioarele goale. Dimineața, la ieșirea coloanelor la lucru pe poartă, erau scene îngrozitoare, cu bătăi sângeroase și cu chinuri de iad ce ar fi trebuit să înduioșeze și „inimile de piatră”, nota medicul coloniei penitenciare Cernavodă, într-o declarație care*

s-a păstrat în arhivele Securității.

Chiar documente strict secrete ale Securității arătau cruzimi deosebite petrecute aici. Numai în luna ianuarie 1953 au murit în coloniile de muncă 133 de deținuți. La Poarta Albă, numai într-o singură zi au decedat 10 deținuți. În aceeași iarnă 1952-1953, la Cernavodă, au murit peste 70 de deținuți, potrivit evidențelor fostei Securități. La ordinele lui Drăghici Alexandru, multe decese erau ascunse, de aceea este imposibil de calculat cu precizie câți deținuți au murit în lagăre. O investigație a Securității din 1967, în privința morților din lagărele canalului, dezvăluie că: „Nu s-au întocmit nici un fel de acte pentru 1304 deținuți care au murit în lagăre și decesele nu au fost notate în Registrele Consiliilor locale”. Aceleași documente relevă faptul că **medicii legiști MAI** eliberau cu multă ușurință certificate de verificare a morții, de multe ori fără a specifica cauza reală a decesului, sau pur și simplu nu îl consemnau.

Așadar, regimul de teroare și crimele de pe canal fiind tot mai cunoscute, conducerea comunistă ferindu-se de orice globalizare a eșecurilor și crimelor în sistem (România urmând să fie admisă în ONU, în decembrie 1955, ca urmare a cererii prin care se obliga să accepte Charta ONU, Gheorghiu-Dej a trebuit să facă unele concesii), le-au prezentat ca fapte regretabile și abuzuri personale. Drept urmare, în luna iunie 1955, un Tribunal Militar a condamnat 21 ofițeri MAI și 11 brigadieri deținuți, la detenție, de la 5 ani la MSV. Au fost acuzați de *teroare și exterminarea deținuților*. Au mai fost și alte procese cu tortionari condamnați, printre care și comandanți de lagăre. Însă la intervenția lui Alexandru Drăghici, în perioada august-noiembrie 1957, au fost amnistiați (nu grațiați) peste 50 de tortionari. (A motivat că pedepsele au fost prea mari și că cei condamnați au săvârșit acele fapte cu convingerea că slujesc regimul și interesele partidului.) Toți ofițerii și gardienii au fost reîncadrați în MAI, acordându-li-se ca vechime neîntreruptă toată durata detenției. La reîncadrare li s-a mai dat câte o sumă echivalentă

Colonia de muncă forțată Poarta Albă, iunie 1950

Legendă:

0. Cuptor cărămidă; 1. Poartă, 2. Poartă; 3. Corp de gardă; 4. Baracă vorbitor; 5. Administrativ; 6. Infirmerie; 7. Baie; 8. Baracă 96; 9. Grup de barăci; 10. Magazin alimentar; 11. Magazin efecte; 12. Grup alfabetizare-reeducare; 13. Bucătărie; 14. Baracă 4A; 15. Baracă 3A; 16. Baracă 2A; 17. Baracă 1A; 18. Șir de barăci, grupate câte 8; 33. Baracă pedeapsă;

WC, unul la două barăci

Prepeleac pază

cu salariul pe trei luni și câte o lună de concediu, în casele de odihnă MAI, „pentru refacerea stării fizice”. Un exemplu edificator pentru cinismul lui Drăghici a fost cazul comandantului Borcea Liviu, de la Capul Midia, condamnat la 25 de ani muncă silnică și eliberat după 18 luni.

(În anul 1957 mă aflam în detenție la închisoarea de minori politici de la Cluj. Aici a fost reîncadrat comandant adjunct locotenentul major Borcea Liviu, călăul de la Capul Midia pe care l-am cunoscut și eu.)

Deși conștienți că adevăratele dimensiuni ale genocidului de la primul Canal Dunăre-Marea Neagră nu vor fi niciodată cunoscute în întregime, în anul 1991 subsemnatul, împreună cu un coleg, dr. Dumitriu Nicolae, fost deținut politic (decedat în 1996), i-am parcurs traseul, încercând să dăm de urmele martirilor dispăruți. Astfel, am reușit să cercetăm Registrele de deces din 4 primării limitrofe canalului: Poarta Albă, Lumina, Năvodari și Ovidiu. La Cernavodă și Medgidia nu s-au găsit evidențe. Unde au existat arhive pentru anii 1949-1953, am extras toate datele înscrise, transmise primăriilor de grefa lagărelor. Am înregistrat astfel **839 decedați** din lagărele canalului, cu date de identificare certe: numele și prenumele/data și locul nașterii/ numele părinților/ ocupația și locul de domiciliu/ data și locul decesului/ diagnosticul.

Prima constatare făcută a fost aceea că tuturor celor înregistrați nu li se cunoaște locul de înhumare sau acesta se cunoaște cu aproximație.

Sistematizând datele adunate, observăm: *din totalul celor 839, jumătate erau agricultori*; desigur, „chiaburi”, țărani care nu și-au dat cotele și cei care s-au opus colectivizării.

203 erau muncitori de diferite meserii/ 211 aveau profesii intelectuale: farmaciști, contabili, avocați, profesori, funcționari, doctori, învățători.

Decedați în lagărul Poarta Albă: (în 1950 = 11), (1951 = 13), (1952 = 163), (1953 = 261) Total = 448.

Decedați în lagărul Peninsula: (în 1950 = 9), (1951 = 12), (1952 = 16), (1953 = 32) Total = 69.

Decedați în lagărul Capul Midia: (în 1951 = 15), (1952 = 56), (1953 = 84) Total = 155.

Decedați în lagărul Noua Culme: (în 1952 = 65), (1953 = 102) Total = 167.

Conform diagnosticelor găsite în actele de deces, boli precum tuberculoza, bolile cardiace, meningita, icterul, cangrenele (la cei înghețați), septicemia, distrofia grad. III au răpus deținuți cu sutele, dar foarte mulți, pe lângă aceste boli, au avut și diagnosticul de **cașexie** — boală care duce la slăbirea totală a organismului datorită înfometării, muncii epuizante, frigului și bățăilor.

Din cei 839 de decedați, la 65 lipsește diagnosticul și cauza morții. Exemple:

Duiner M. Iuliu, 59 de ani, profesor din Mediaș, decedat la 14.VII. 1952 la Capul Midia, fără diagnostic.

Dornescu A. Corneliu, 62 de ani, farmacist din Pașcani, decedat în 1952 la Capul Midia, fără diagnostic.

Simuleac V. Eugen, 46 de ani, funcționar din Dâmbovița, decedat la 2.IX. 1950 la Peninsula, fără diagnostic.

Mârza I. Mircea, 21 de ani, student din Sibiu, decedat în 1952 la Capul Midia, fără diagnostic.

Teodorescu Constantin, 67 de ani, avocat din Buzău, decedat în 1952 la Capul Midia, fără diagnostic.

Popescu Constantin, 67 de ani, învățător din Argeș, decedat în 1952 la Capul Midia, fără diagnostic.

Gogiulescu Ștefan, 63 de ani, avocat în Argeș, decedat în 1952 la Capul Midia, fără diagnostic.

Iliescu V. Alexandru, 56 de ani, medic din Constanța, decedat la 15.XII.1952 la Capul Midia, fără diagnostic.

29 deținuți au avut parte de o moarte violentă, în accidente de muncă:

Tăiați de trenurile ale căror vagoane le încărcău cu pământ, striviți sub maluri etc. Exemple:

Ștefan T. Lazăr, 53 de ani, decedat în 1951 la Capul Midia, asfixie, fractura oaselor craniene.

Niculescu S. Constantin, 41 de ani, avocat din

Călărași, decedat la 4.X.1952 la Galeș, decapitat.

Olteanu Gheorghe, 42 de ani, funcționar din Mureș, decedat în 1952 la Peninsula, călcat de tren.

Drăgan T. Traian, 24 de ani, muncitor din Oravița, decedat în 1953 la Poarta Albă, septicemie, plagă costală.

Birisi I. Mihai, 29 de ani, agricultor din Carei, decedat în 1952 la Poarta Albă, fractura coloanei vertebrale.

Tarleschi Stanislav, 53 de ani, maistru țesător din București, decedat în 1952 la Poarta Albă, fractura bazei craniene.

Georgescu I. Vasile, 22 de ani, funcționar din București, decedat în 1952 la Noua Culme, fractura bazei craniene.

Alexandru I. Naum, 38 de ani, din Putna, decedat în 1951 la Capul Midia, asfixie, strivit de mal.

Olteanu I. Victor, 59 de ani, din Putna, decedat în 1951 la Capul Midia, asfixie, strivit de mal.

Fox Gh. Andrei, 41 de ani, din Reșița, decedat în 1951 la Capul Midia, asfixie, strivit de mal.

Seleac T. Vasile, 24 de ani, agricultor din Lugoj, decedat la 25.V.1951 la Tașaul Midia, secțiunea bazei toracice.

Au fost împușcați ori s-au sinucis, în diferite moduri, nemaiputând suporta chinurile, 13 deținuți.

Frâncu P. Petre, 25 de ani, decedat în 1952 la Noua Culme, plagă împușcată în craniu.

Savluk A. Ioan, 51 de ani, funcționar din Turnu Severin, decedat în 1953 la Cap Midia, sinucis — tăiat de tren.

Enache C. Gheorghe, 29 de ani, decedat în 1952 la Poarta Albă, sinucis — spânzurat.

Polchete I. Ioșif, 21 de ani, muncitor din Turnu Severin, decedat la 11.III.1952 la Capul Midia, împușcat, tentativă de evadare.

Erdoni S. Alexandru, 56 de ani, decedat în 1952 la Poarta Albă, sinucis — spânzurat.

Zdrenghea Gheorghe, 29 de ani, din Arad, decedat în 1953 la Colonia 5 Culme, împușcat.

Dumitrache A. Ion, 35 de ani, tehnician din Prahova,

decedat în 1951 la Peninsula, împușcat în gard.

Ionescu Șt. Mihai, 23 de ani, decedat la 21.X.1952 la Poarta Albă, sinucis — călcat de tren.

Dobre Gh. Dumitru, 27 de ani, agricultor din Găești, decedat în 1953 la Poarta Albă, împușcat.

Navloiu P. Gheorghe, 54 de ani, decedat în 1952 la Poarta Albă, sinucis — spânzurat.

Lăcătuș C. Iosif, 41 de ani, din Satu Mare, decedat în 1951 la Capul Midia, împușcat.

Stoica I. Vasile, 43 de ani, agricultor din Ștefești, decedat în 1953 la Poarta Albă, ingerare plante toxice, comă.

Simionescu I. Ion, 54 de ani, medic chirurg din București, decedat în 1951 la Peninsula, împușcat în gard.

***Primește-i Doamne cu senin
Și miluiește-i cu odihnă blândă
Pe cei ce-au dus a crucilor osândă
Și dorm sub dâmburi fără cruci,
Amin.***

